

СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Проведено аналіз підходів вчених до визначення судово-економічної експертизи. Узагальнено підходи науковців до визначення предмета судово-економічної експертизи. Систематизовано об'єкти судово-економічної експертизи.

Аннотация. Проведен анализ подходов ученых к определению судебно-экономической экспертизы. Обобщены подходы ученых к определению предмета судебно-экономической экспертизы. Систематизированы объекты судебно-экономической экспертизы.

Annotation. An analysis of scientists' approaches to the definition of forensic and economic expertise has been made. Scientific approaches to the definition of the subject of the forensic and economic expertise have been generalized. The objects of forensic and economic expertise have been systematized.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, предмет судово-економічної експертизи, об'єкти судово-економічної експертизи.

Кризові явища в економіці України супроводжуються криміналізацією суспільства та високим рівнем економічної злочинності серед суб'єктів господарювання. Для виявлення протиправної економічної діяльності та її документального підтвердження необхідні спеціальні пізнання на межі галузей економіки і права, які охоплює судово-економічна експертиза.

Теорію та практику судово-економічних експертиз розглядали такі науковці, як: Остап'юк Н. А., Панченко І. А., Понікаров В. Д., Пономаренко Н. І., Рибкіна Т. М., Свідерський Д. Є., Скрипник М. І., Сторожук Н. В. та ін.

Однак серед вчених не існує єдиної точки зору щодо визначення основних теоретичних аспектів судово-економічної експертизи, що й зумовило вибір теми дослідження.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що сам термін "судово-економічна експертиза" був встановлений рішенням Президії науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України від 30.01.2001 р.

Сутність судово-економічної експертизи розкривається через її визначення. Проведений аналіз підходів вчених до визначення судово-економічної експертизи дає можливість стверджувати про неоднорідність їх поглядів (рис. 1).

Рис. 1. Підходи науковців до визначення сутності судово-економічної експертизи
(узагальнено автором)

Як зазначено на рис. 1, науковці трактують судово-економічну експертизу як із точки зору судочинства (спосіб доказу, процесуальна дія), так із урахуванням функції перевірки, яку вона виконує (дослідження). Але найбільш ґрунтовним, на думку автора, є розуміння судово-економічної експертизи як процесуальної форми дослідження.

Тому доцільно взяти за основу визначення Понікарова В. Д., згідно з яким судово-економічна експертиза є процесуальною формою дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та податкових реєстрів, фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з метою вирішення широкого кола питань, що виникають у ході розслідування економічних злочинів та судового розгляду господарських суперечок [4, с. 329].

Дослідивши сутність судово-економічної експертизи, варто визначити її предмет та об'єкт для найбільш повного розкриття її змісту.

Щодо визначення предмета судово-економічної експертизи, варто зауважити, що серед науковців не існує єдиної точки зору до його тлумачення (рис. 2).

Рис. 2. Підходи науковців до визначення предмета судово-економічної експертизи (узагальнено автором)

Виходячи з проведеного аналізу, на думку автора, предметом судово-економічної експертизи в цілому слід вважати документальне відображення господарських операцій підприємств, а предметом судово-економічної експертизи за конкретною справою – окремі питання, поставлені експерту.

Документи, котрі у своїй сукупності містять інформацію, яка формує предмет дослідження виступають об'єктами судово-економічної експертизи [2], основні з яких розглянуто на рис. 3.

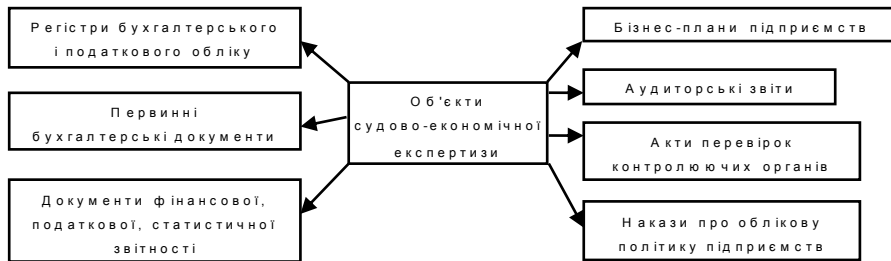

Рис. 3. Об'єкти судово-економічної експертизи

Слід зазначити, що перелік об'єктів судово-економічної експертизи, наведений на рис. 3, не є вичерпним та може включати інші документи, які мають безпосереднє відношення до справи. Так, Остап'юк Н. А. визначає такі класифікаційні ознаки об'єктів судово-економічної експертизи: суб'єкти складання; ступінь розкриття відомостей щодо предмета експертизи; форма наданих документів; час отримання [3, с. 72]. Тобто документи, надані експерту для перевірки, мають бути відповідними до справи, що розглядається за всіма критеріями (час, форма, виконавці).

Таким чином, судово-економічна експертиза, маючи основною метою допомогу суду (слідству) під час вирішення питань, що потребують спеціальних знань у галузі економіки, бухгалтерського і податкового обліку, аналізу та контролю, у сучасних умовах господарювання стає все більш доцільною і необхідною у процесі провадження судочинства.

Напрямом подальшого дослідження є проведення теоретичного аналізу механізму організації судово-економічної експертизи.

Наук. керівн. Кожушко О. В.

Література: 1. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи : навч. посіб. / М. Ф. Базась. – К. – 2004. – 488 с. 2. Колісник О. П. Теоретичні основи судово-бухгалтерської експертизи / О. П. Колісник // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – № 14. – С. 256–263. 3. Остап'юк Н. А. Обліково-аналітичне забезпечення бухгалтерської експертизи: теорія і методика : дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук 08.06.04 / Н. А. Остап'юк. – К., 2006. – С. 186. 4. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посіб. / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Л. М. Попова. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Центр учбової літератури, 2008.